

Woningmarkt en leefbaarheid in krimpgebieden

Michael Stuart-Fox en Berry Blijie (ABF Research)

Jan Rademaker (Parkstad Limburg) en Bart Gorter (Oost-Groningen)

Ruimte voor wonen WoONcongres 2019

abf RESEARCH TRENDSETTEND IN CIJFERS

Inhoud

1. Krimp als beleidsthema
2. WoON 2018 en oversampling
3. Krimp van bevolking en huishoudens
4. Investeringen in woningen
5. Leefbaarheid en voorzieningen
6. Recente verhuizingen
7. Verhuis- en woonwensen en zoekgedrag
8. Bart Gorter: Oost-Groningen
9. Jan Rademaker: Parkstad Limburg

Krimp als beleidsthema

- Lokale krimp niet nieuw: suburbanisatie in ‘60 en ’70. Maar toen geen krimp op regionaal niveau

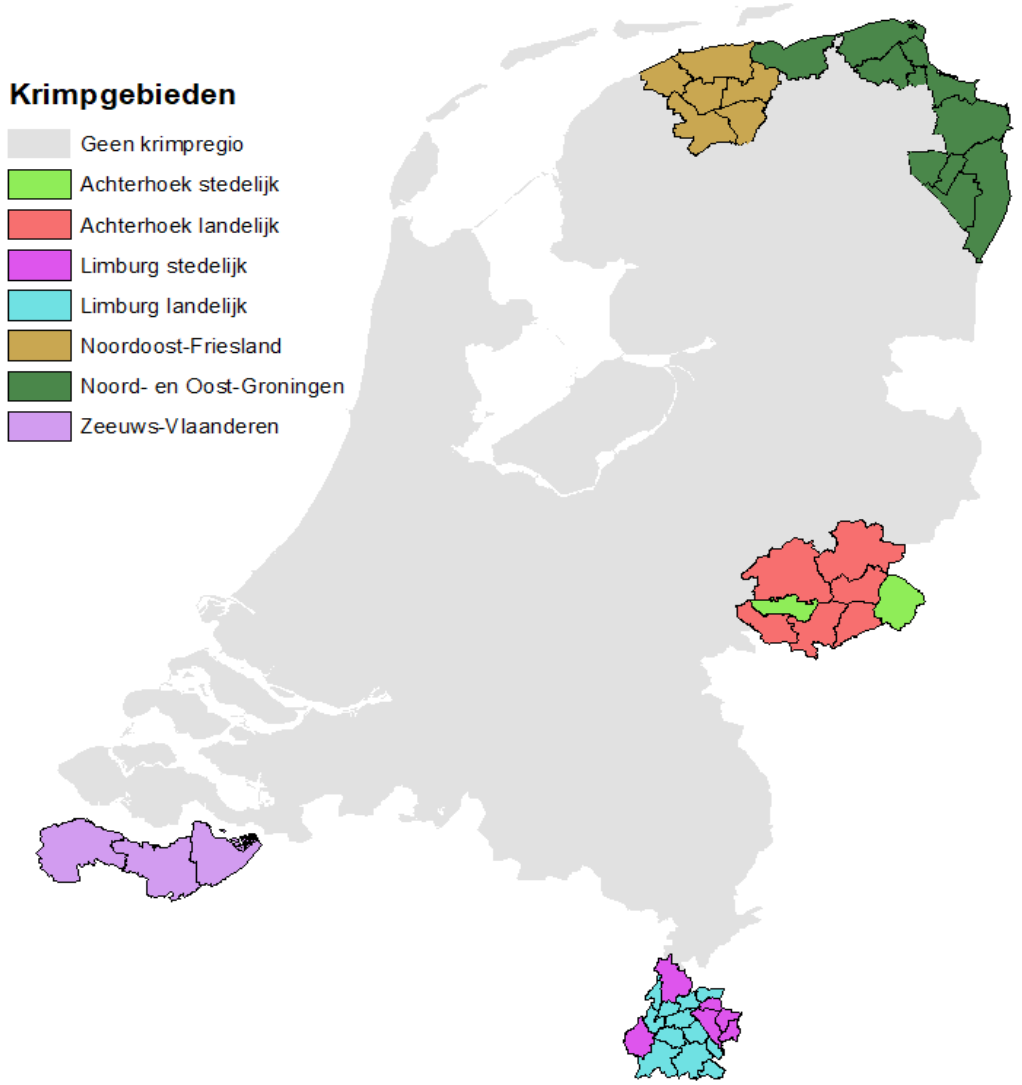
- Prognoses laatste jaren omhoog bijgesteld
  - “Structurele bevolkingsdaling” (2006): 17 miljoen inwoners rond 2035
  - 2019: al 17,3 miljoen inwoners
  - Recentste prognose: 18 miljoen in 2029 → 18,6 miljoen in 2060
  - Buitenlandse migratie grote onzekere factor, ook voor krimpgebieden
- Nog lang geen krimp op nationaal niveau

- Ook verwachte krimp in krimpregio’s lager dan ca. 10 jaar geleden gedacht

- Krimp op beleidsagenda van het Rijk en lagere overheden

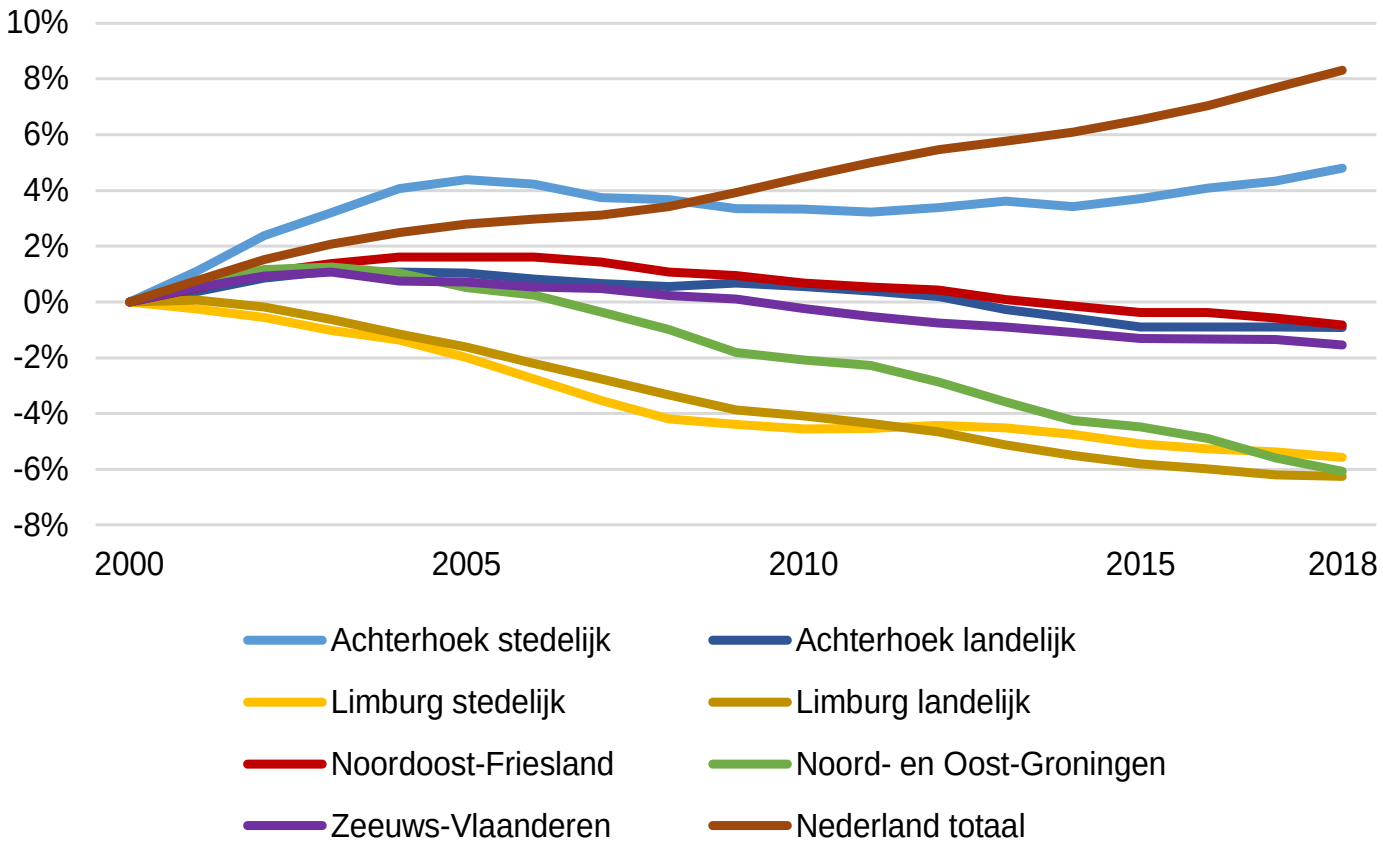
WoON 2018 en oversampling

- *Oversampling* in krimpgebieden: extra enquêtes voor meer data en analysemogelijkheden → in 7 krimpregio's
- Uitkomsten op regionaal niveau → geen uitkomsten per gemeente
- Meerwaarde WoON: zuiver vergelijken door de tijd en met andere regio's

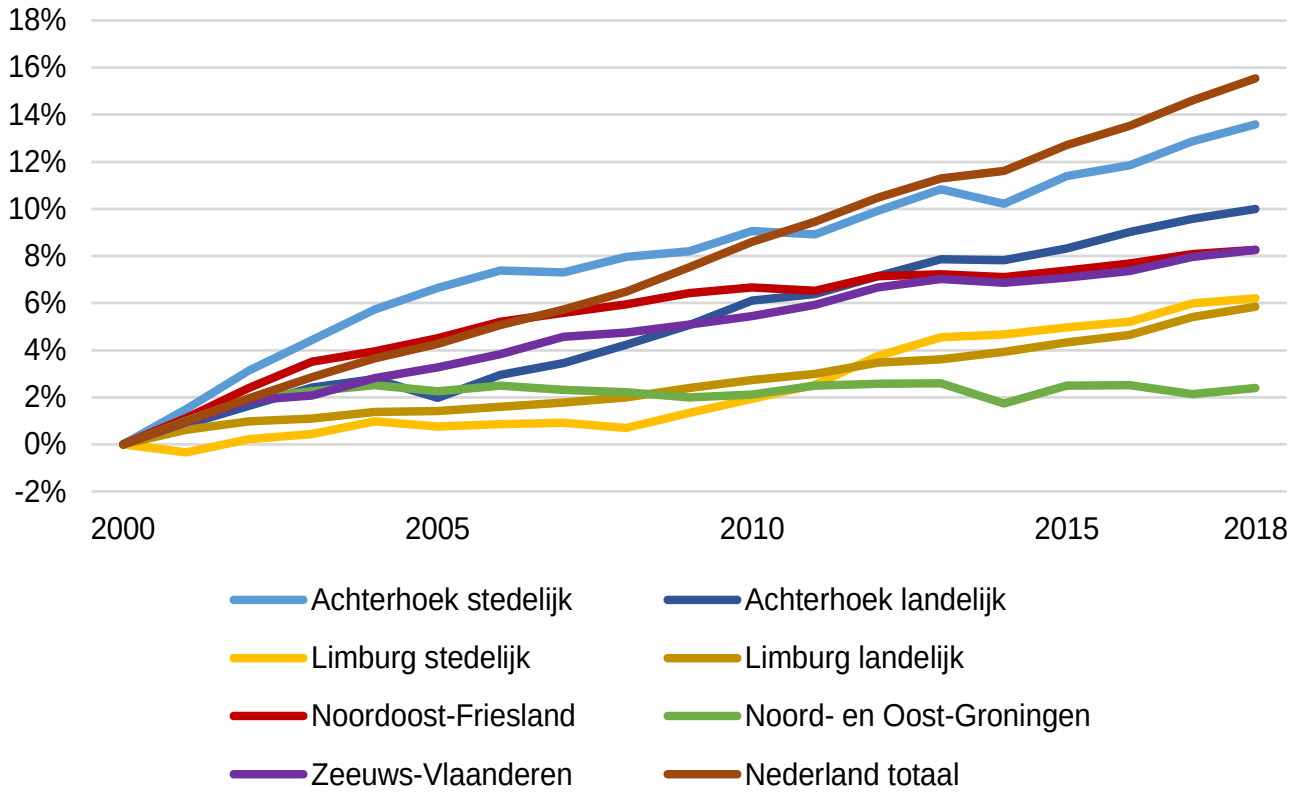
Krimp van bevolking

- Geruime tijd daling van het aantal inwoners
- Afname sinds 2000 het sterkst in Zuid-Limburg en Noord- en Oost-Groningen
- Bevolkingskrimp in de toekomst ook in di regio's het sterkst

(Nog) geen krimp van huishoudens

- Aantal huishoudens neemt nog niet af
- Al langere tijd stabiel aantal huishoudens in Noord- en Oost-Groningen; elders nog lichte groei
- Komende 10 jaar: in de meeste krimpregio's begin van structurele huishoudenskrimp → sterkst in N- en O-Groningen en Zuid-Limburg

Huishoudens en woningen in krimpgebieden

- Relatief sterk vergrijsd / wegtrekken jongeren

- Soms lagere arbeidsparticipatie en inkomens / verschillen tussen krimpgebieden

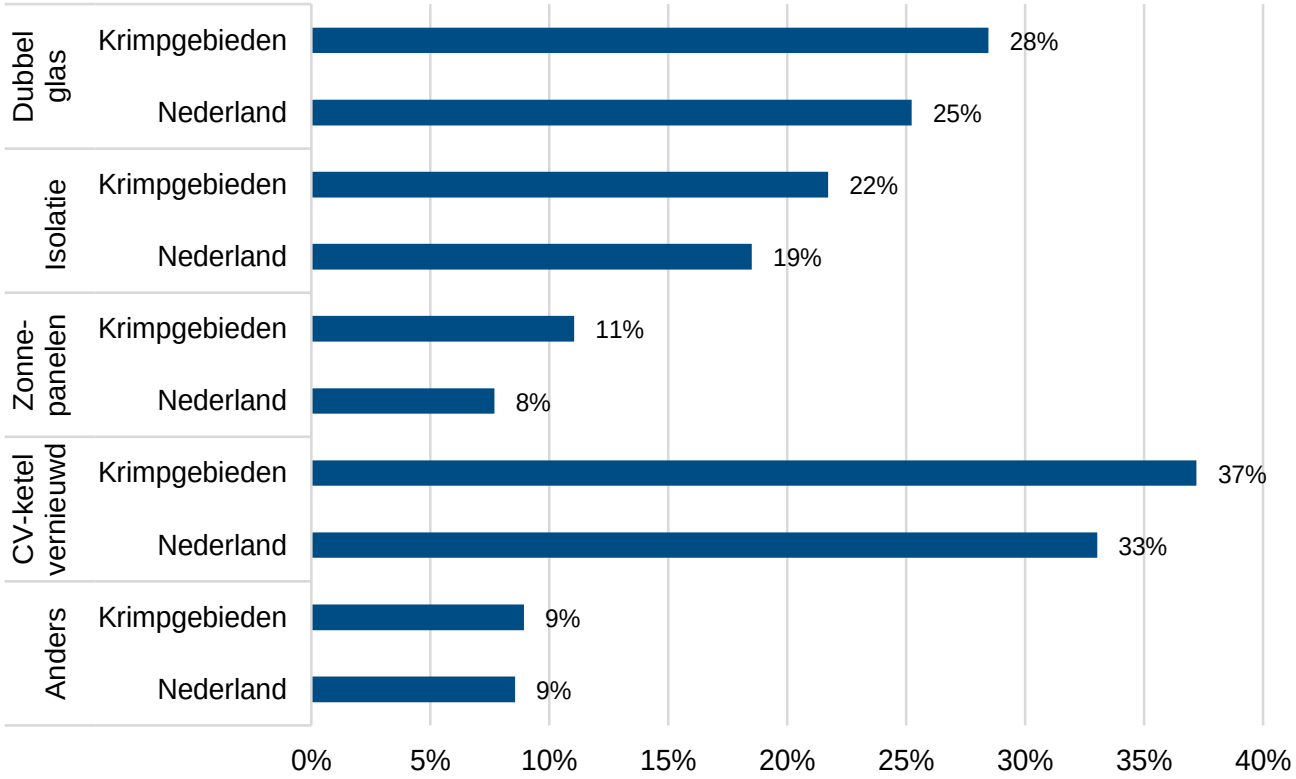
- Woningen zijn ouder dan landelijk gemiddelde / relatief weinig nieuwbouw deze eeuw
- Woningen zijn groter dan gemiddeld / vaker eengezins
- Woningen zijn vaker koopwoning
- Woningen hebben lagere WOZ-waarden / ook terug te zien aan lage transactieprijzen

- Stedelijk Zuid-Limburg wijkt af van rest

Investeringen in woningen

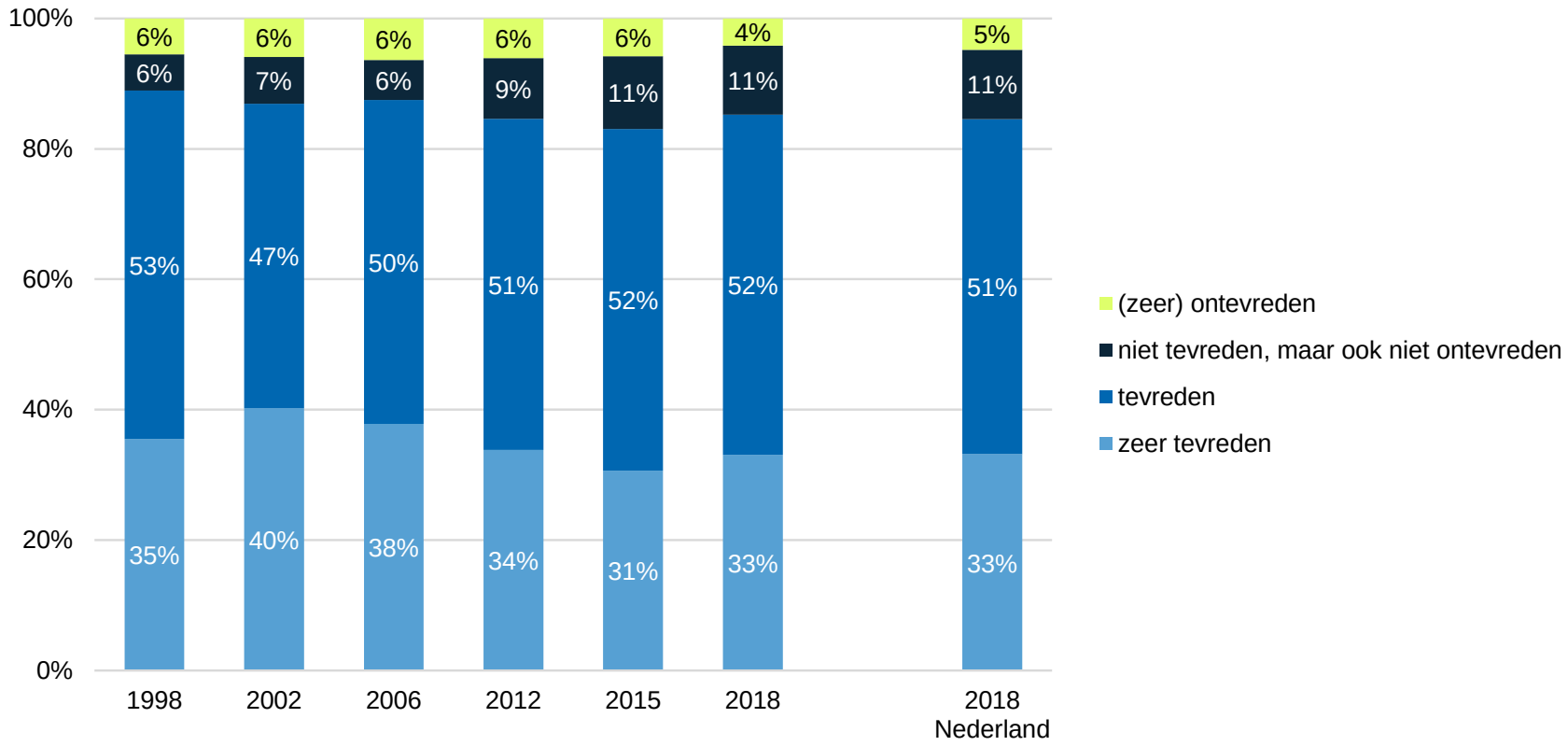
- Koopwoningen in krimpgebieden vaker dan landelijk een slecht energielabel en gemiddeld ouder bouwjaar
- Investeringen in energiezuinigheid in krimpgebieden laatste vijf jaar gemiddeld iets vaker gedaan dan landelijk
- Andere investeringen binnen en buiten de woning gemiddeld even vaak als Nederland totaal
- Ook bereidheid toekomstige energetische investeringen even hoog

% woningen (koop en huur) waar afgelopen vijf jaar investering is gedaan

Leefbaarheid: tevredenheid met woonomgeving

- Algehele tevredenheid met woonomgeving gemiddeld gelijk aan Nederland
- Dalende trend in % zeer tevredenen: nationaal ook maar in krimpgebieden wat sterker
- Lagere tevredenheid in Noord- en Oost-Groningen en Limburg stedelijk
- Hogere tevredenheid in Achterhoek en Limburg landelijk

Ruimte voor wonen WoONcongres

abf RESEARCH

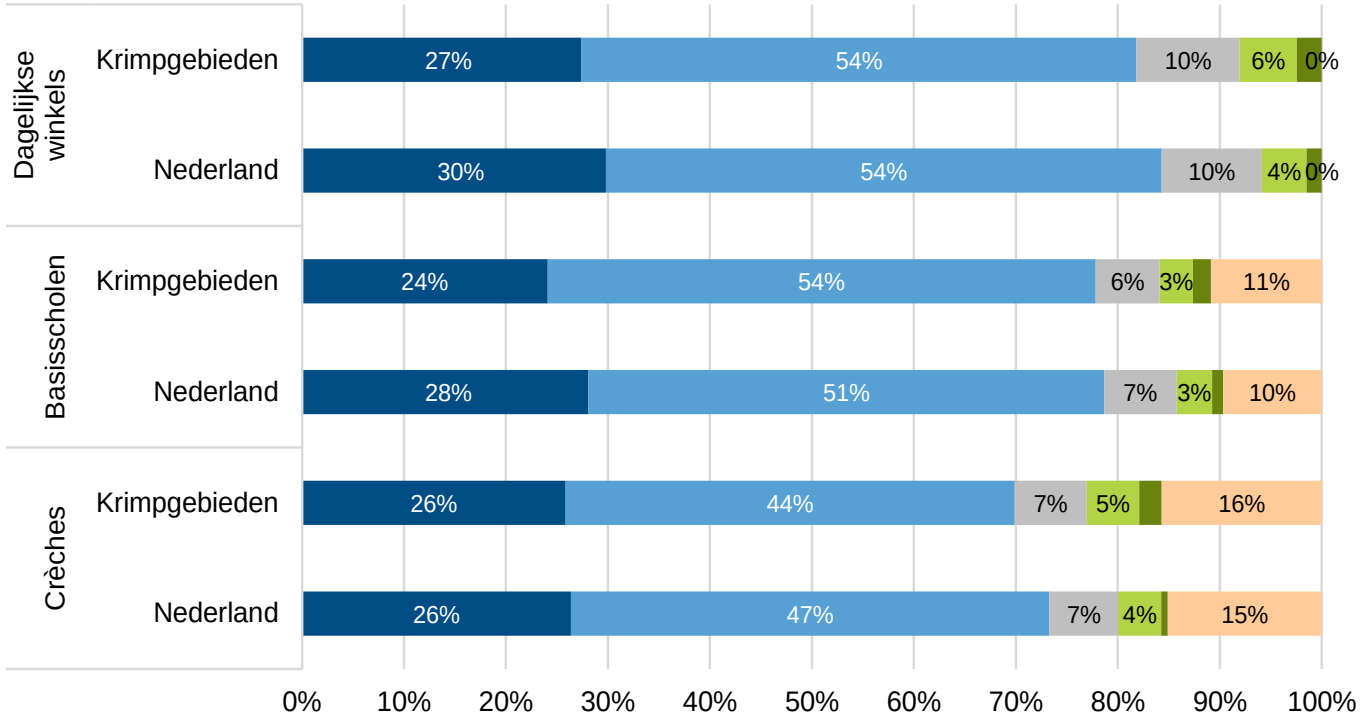
Leefbaarheid: tevredenheid met woonomgeving

- Tevredenheid met specifieke aspecten woonomgeving ook gemiddeld gelijk aan landelijk
- Lagere tevredenheid in N- en O-Groningen en Limburg stedelijk

Stelling	Krimpgebieden	Nederland
	% mee eens	% mee eens
Prettige buurt	91%	90%
Voel me thuis in deze buurt	83%	82%
Wil niet verhuizen	77%	74%
Goed onderhouden woningen	75%	73%
Aantrekkelijke bebouwing	71%	70%
Buurtgenoten verhuizen niet steeds vaker	67%	63%
Gehecht aan de buurt	58%	55%

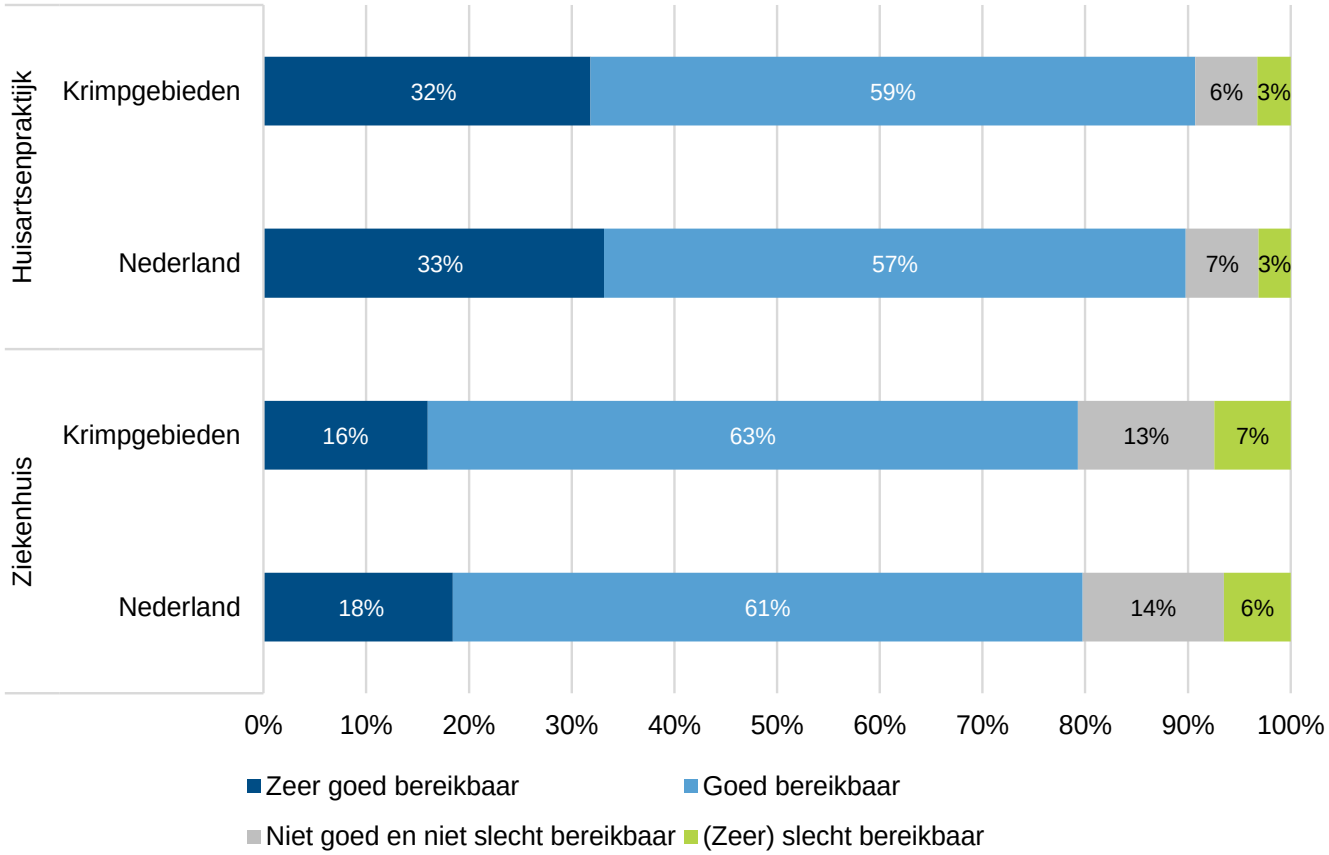
Leefbaarheid: tevredenheid met voorzieningen

- In krimpgebieden minder keus en langere reistijden
- Ook tevredenheid over bepaalde voorzieningen in de buurt gemiddeld even groot als in Nederland totaal
- In WoON: slechts beperkt aantal vragen over tevredenheid voorzieningen

Leefbaarheid: tevredenheid met voorzieningen

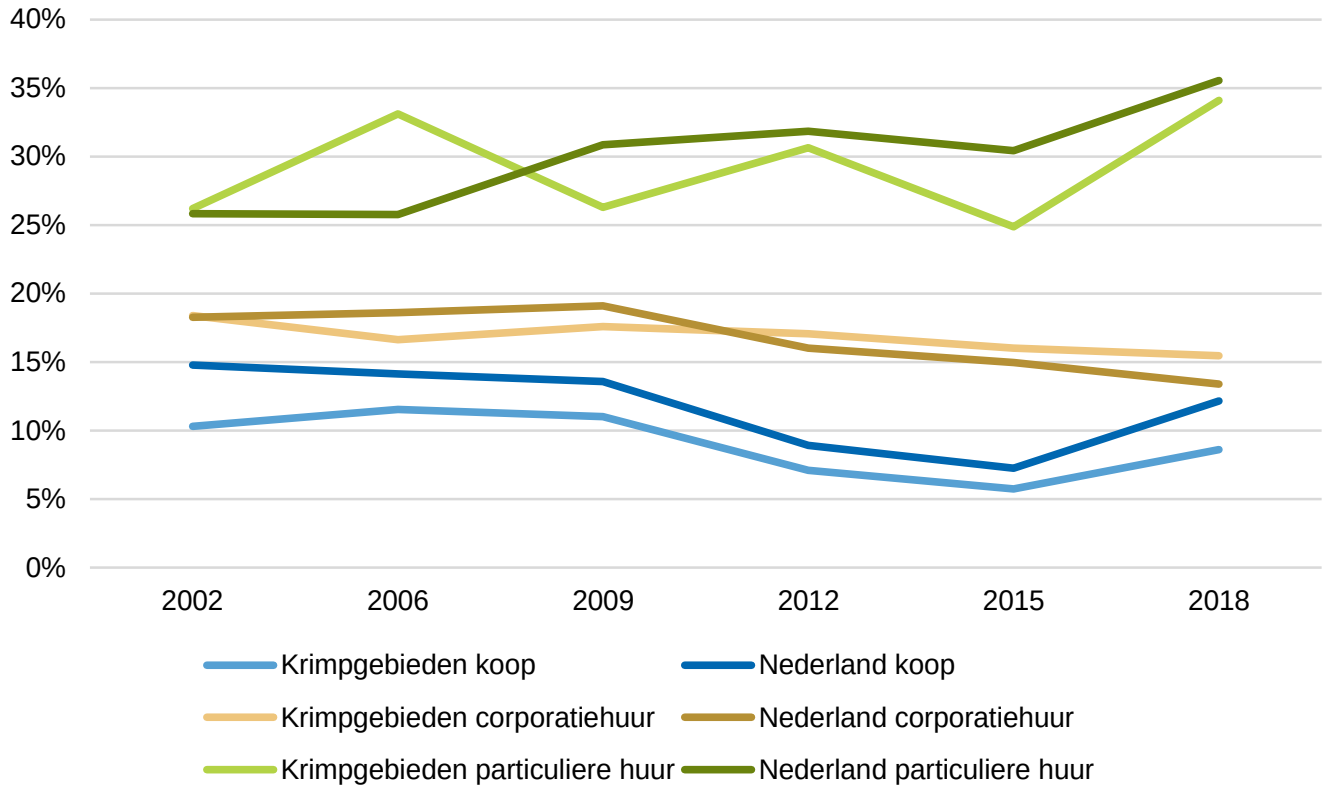
- Ook tevredenheid over bereikbaarheid huisartsen en ziekenhuis gemiddeld even groot
- Wat lagere tevredenheid in Zeeuws-Vlaanderen maar ook daar hoog % tevredenen

Recente verhuizingen: verhuisdynamiek

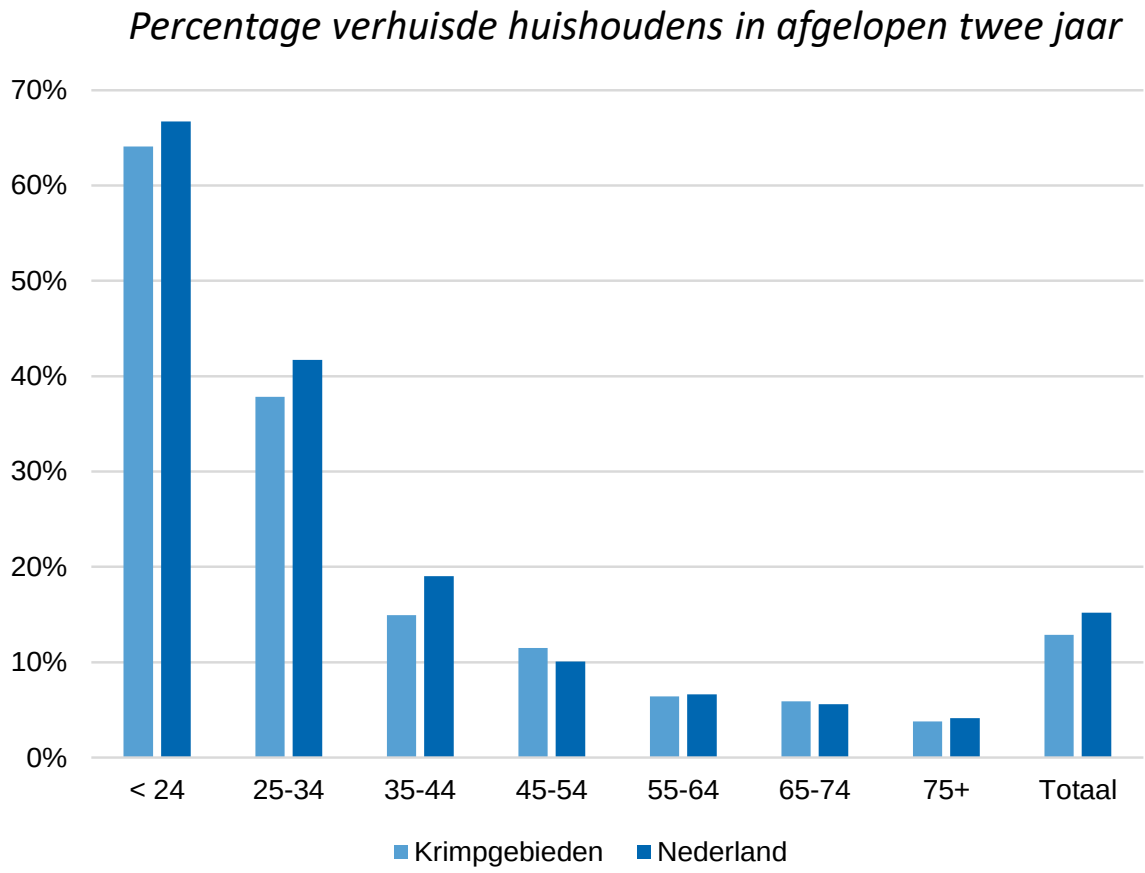
- Gemiddeld minder verhuizingen in krimpgebieden
  - Sterker vergrijsd en ouderen verhuizen niet vaak
- Lagere verhuisdynamiek in koopsector
- Iets hogere verhuisdynamiek in corporatiesector → minder druk op de markt

Percentage verhuisde huishoudens in afgelopen twee jaar

Recente verhuizingen: verhuisdynamiek

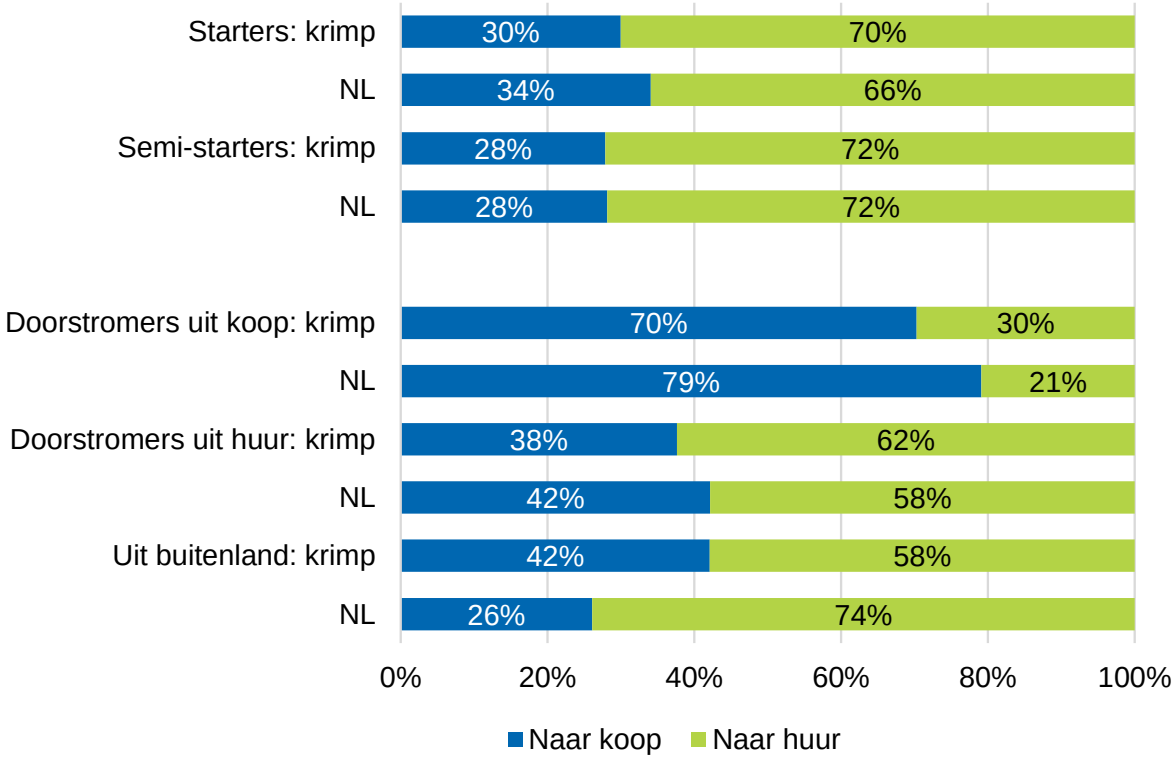
- Krimpgebieden sterker vergrijsd maar oudere huishoudens verhuizen gemiddeld even vaak als elders
- Veel jongeren vertrekken uit krimpgebied
- Relatief weinig jongere huishoudens verhuizen binnen of naar een krimpgebied → laag % recent verhuisden

Recente verhuizingen: verhuisdynamiek

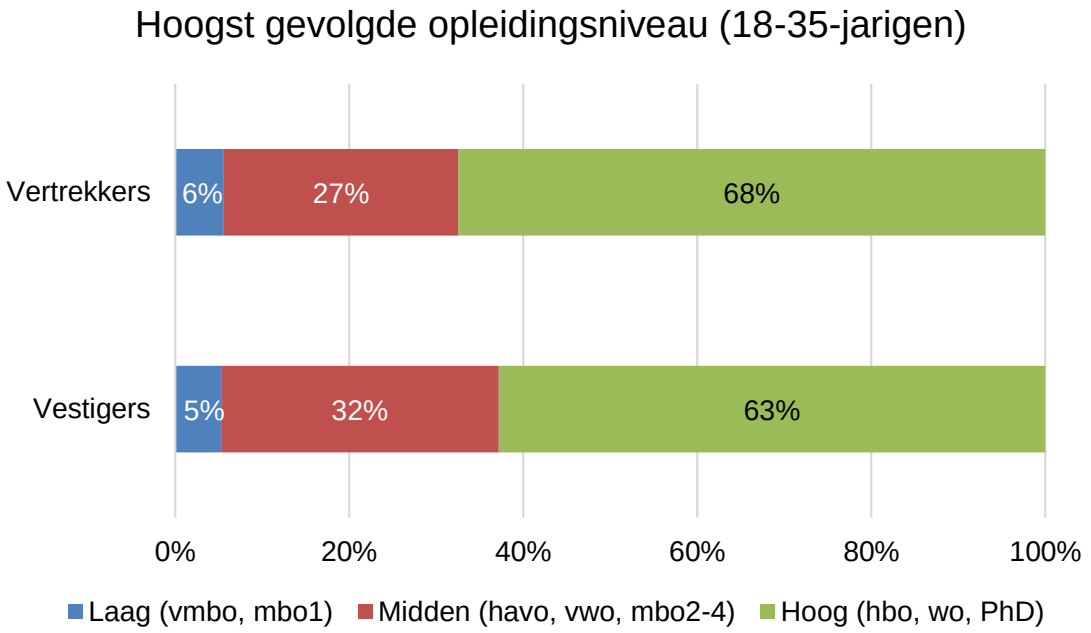
- Krimpgebieden tellen vaak relatief hoog % koopwoningen
- Koopwoningen zijn er ook goedkoper
- Maar zowel starters als doorstromers verhuizen in krimpgebieden iets minder vaak naar een koopwoning
- Minder druk op huurmarkt in krimpgebieden

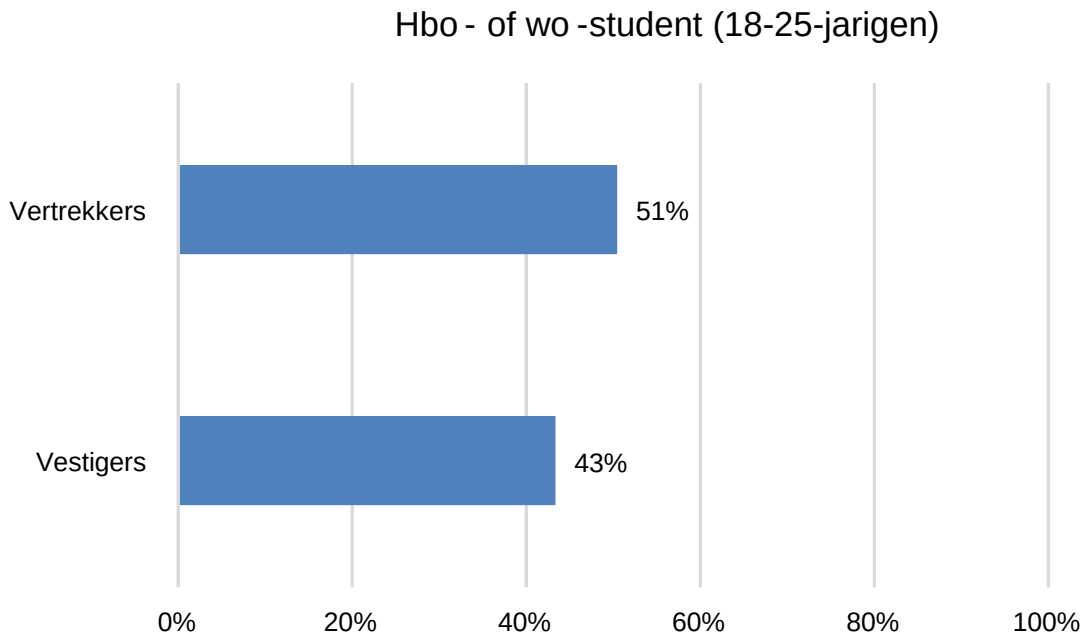
Verhuisde huishoudens in afgelopen twee jaar naar segment

Recente verhuizingen: vertrekkers (microdata)

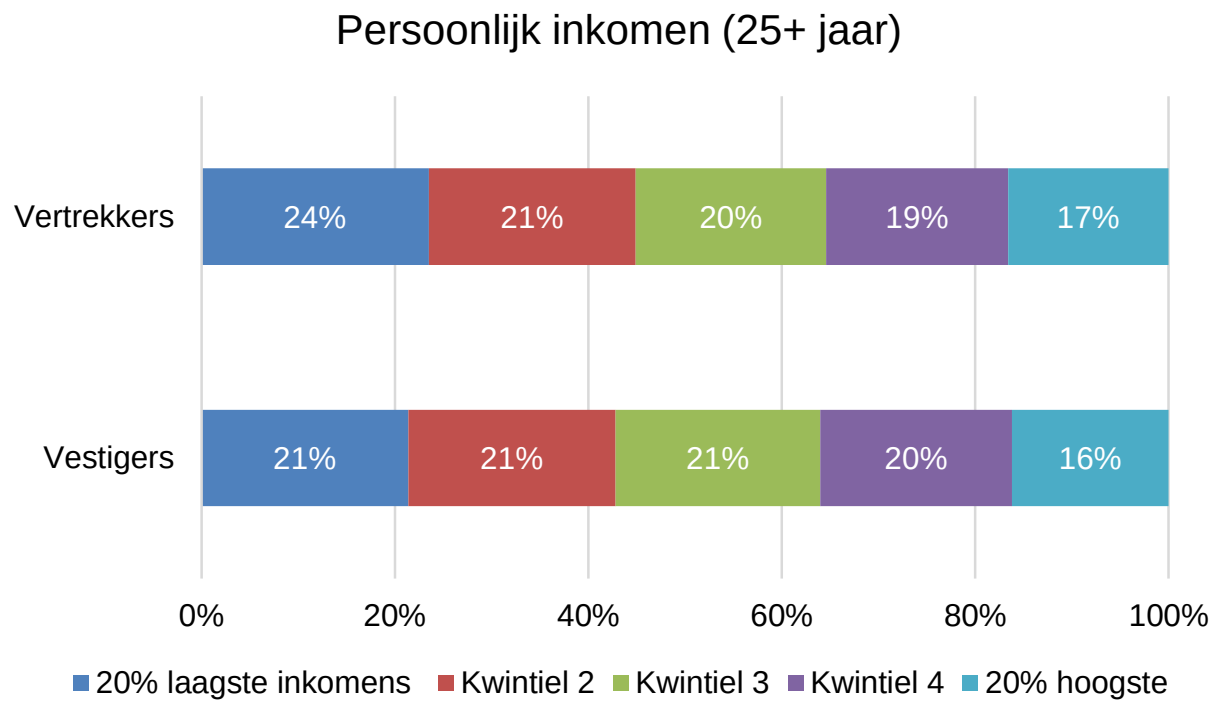
- 1,7 x zoveel binnenlandse vertrekkers als vestigers: 61 dzd vertrekkers en 37 dzd vestigers (2015 t/m 2017)
- Vertrekkers naar niet-krimpregio's zijn relatief jong: 36% is tussen 18 – 24 jaar
- Onder jonge vertrekkers iets hoger % hoger opgeleiden en hoger % hbo- of wo-studenten

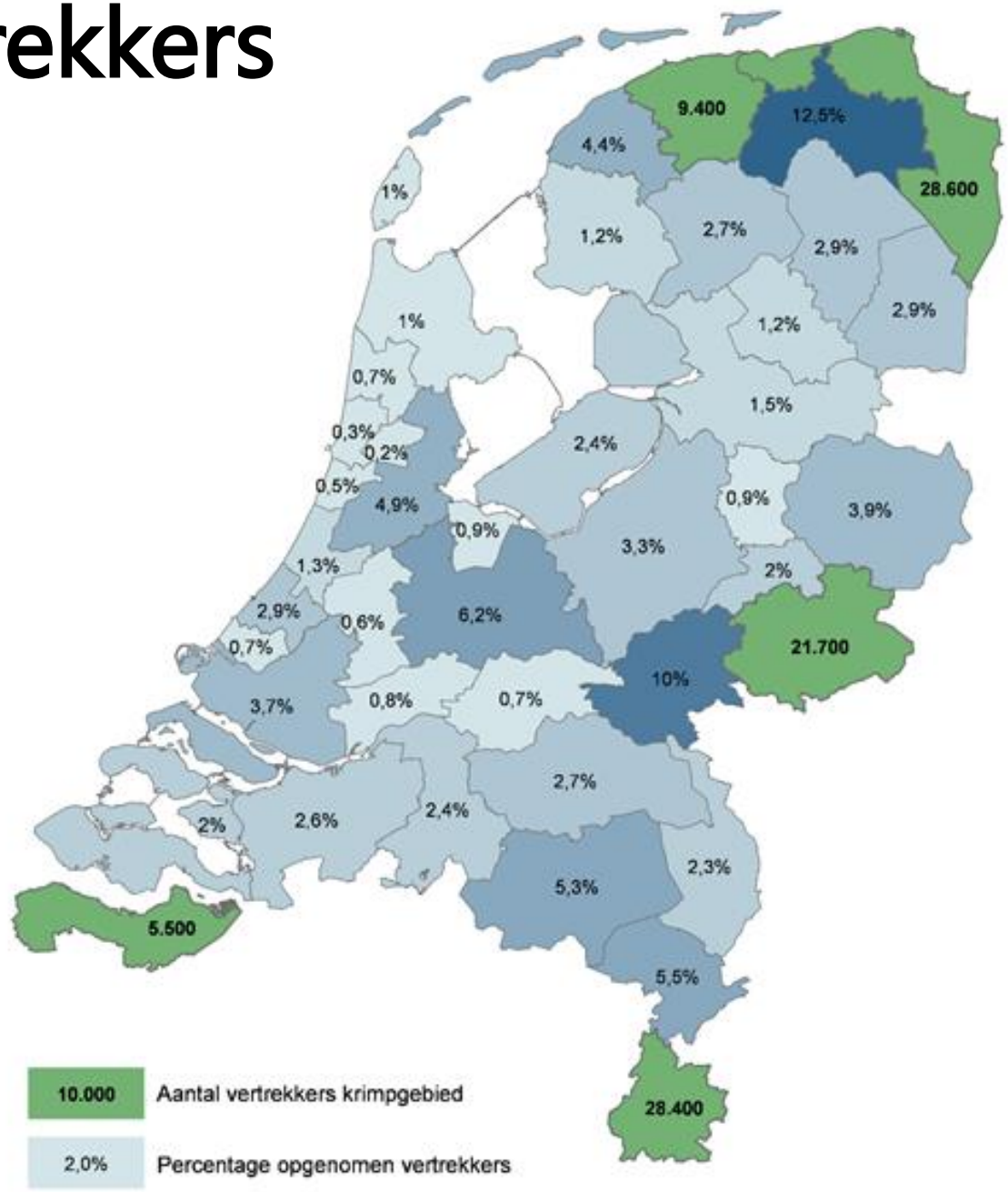
Recente verhuizingen: vertrekkers (microdata)

- Ook bij inkomen: de %-samenstelling van binnenlandse vertrekkers en vestigers lijken op elkaar

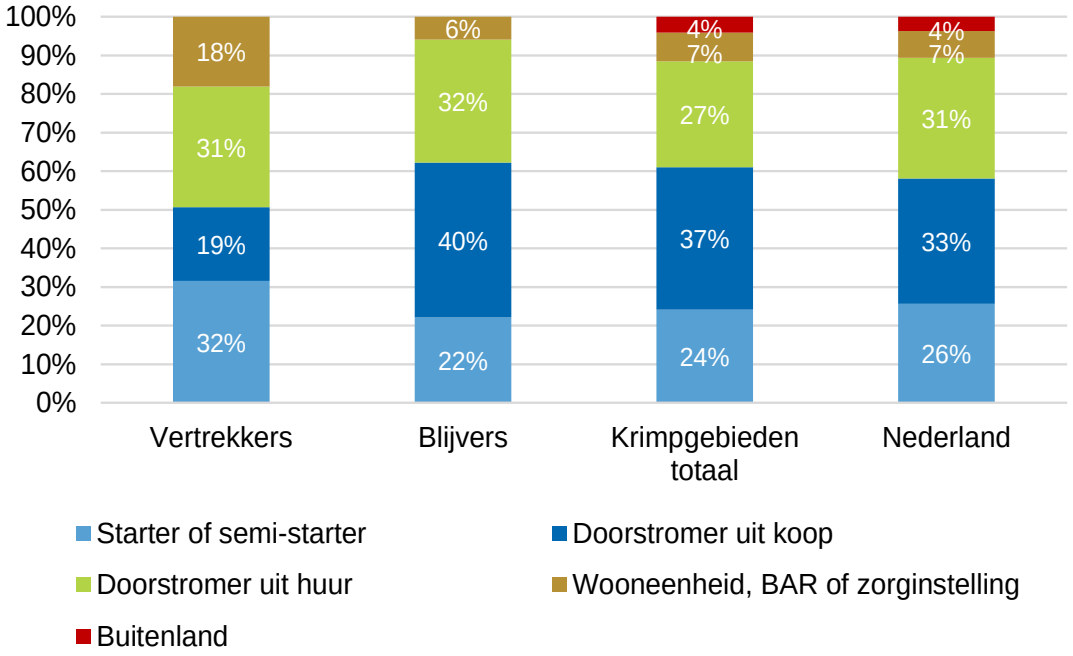
Recente verhuizingen: vertrekkers (microdata)

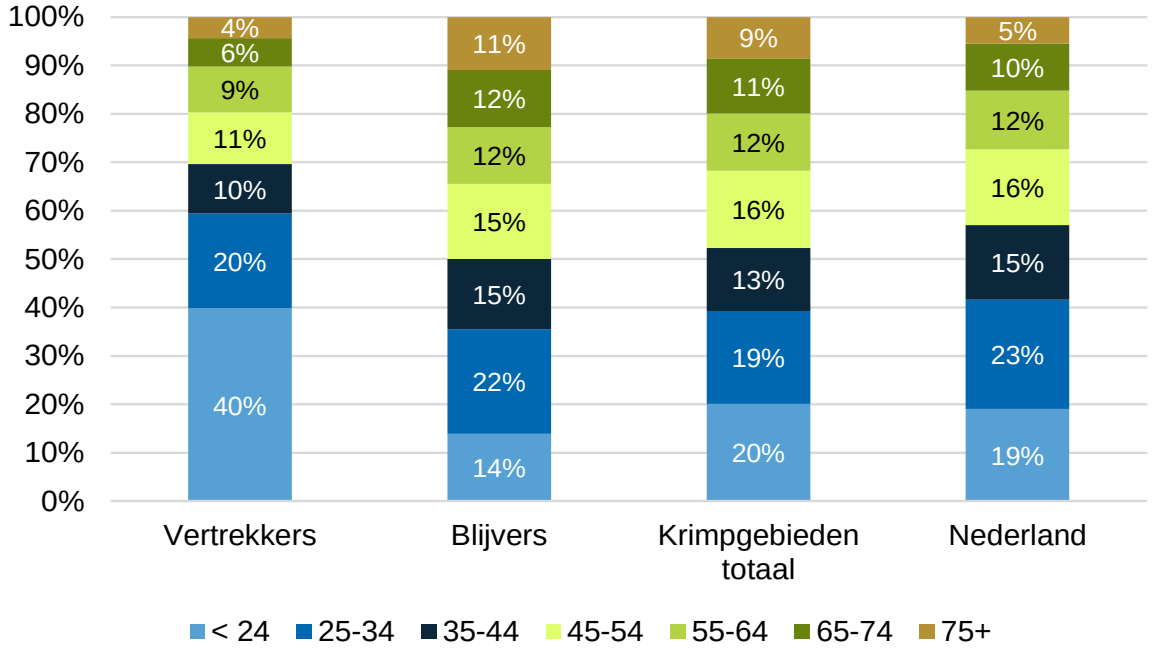
- Vertrekkers verhuizen vaak naar aangrenzende regio's of grootstedelijke regio's in Randstad

Verhuis- en woonwensen: vertrekkers en blijvers

- In krimpgebieden wil een kleiner % van bestaande huishoudens in komende twee jaar verhuizen → geldt voor bijna alle leeftijdsgroepen afzonderlijk
  - Bevestigt lagere verhuisdynamiek
- Verhuiswensen in krimpgebieden iets vaker onzeker & minder actief zoekgedrag
- Vertrekkers zijn vaker dan blijvers jong en starter of op zoek naar een onzelfstandige (studenten)woonruimte

Verhuis- en woonwensen: zoekgedrag

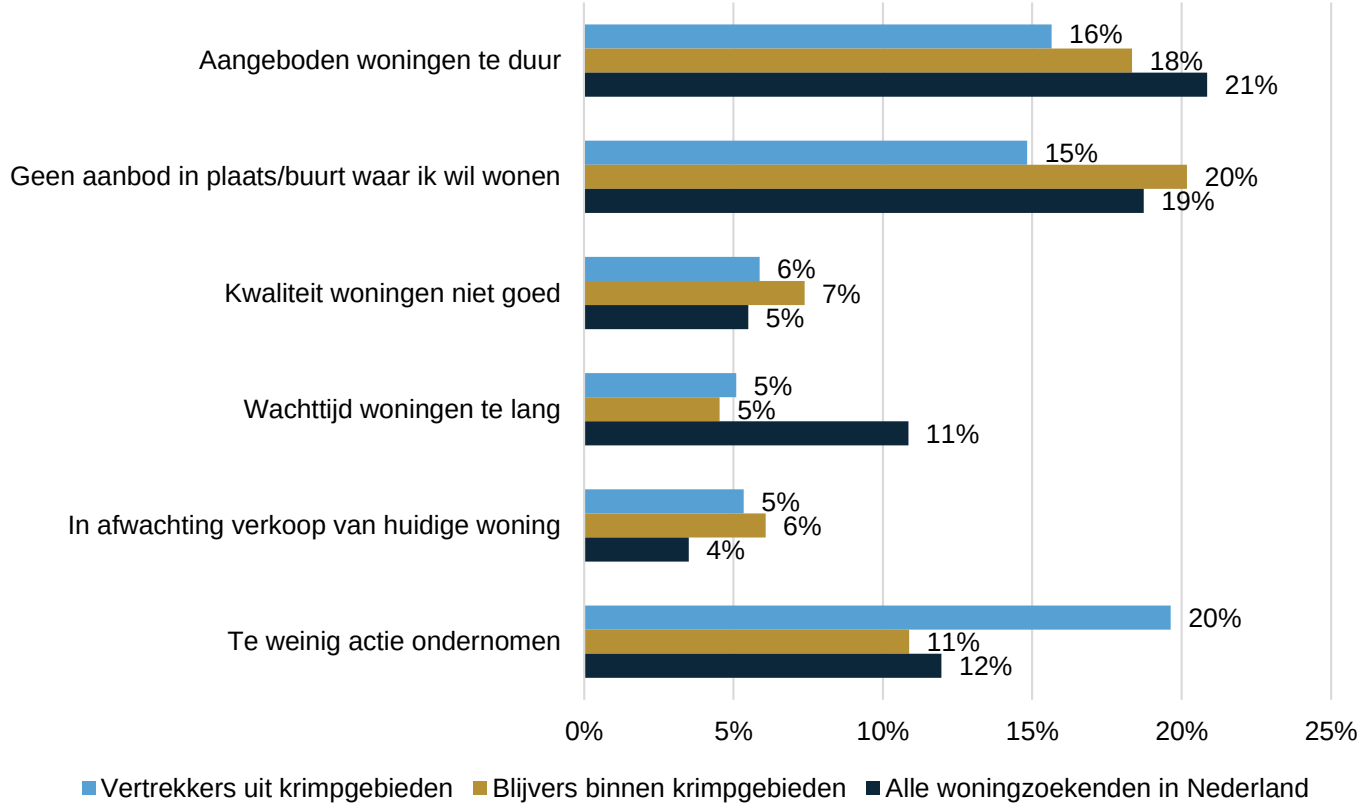
- % actieve zoekers onder verhuisgeneigden in / uit krimpgebieden kleiner dan landelijk
  - Minder vaak in afgelopen half jaar concrete actie ondernomen om andere woning te zoeken

- Verhuisgeneigden vaker kieskeurig over sociale huur
  - Minder bereid om te verhuizen naar een woning die niet helemaal aan wensen voldoet
  - Reageren minder vaak op woningen waar ze eigenlijk geen belangstelling voor hebben

- Prioriteiten in zoekgedrag gelijk aan landelijk beeld
  - Voor 40% is woning het belangrijkst
  - Voor 40% is ligging het belangrijkst
  - Voor 15% is prijs het belangrijkst

Verhuis- en woonwensen: nog geen geschikte woning gevonden

- Redenen dat nog geen geschikte woning is gevonden verschillen weinig tussen krimpgebieden en elders
- Woningen in krimpgebieden goedkoper maar te hoge prijzen ongeveer even vaak obstakel tot verhuizen als elders
- Te lange wachttijd voor (sociale) huurwoningen is in krimpgebieden minder een obstakel tot verhuizen

Sterkste krimp in zwakste regio's

- Noord- en Oost-Groningen en Limburg stedelijk de zwakste krimpregio's in sociaaleconomisch opzicht
- Aardbevingsproblematiek in deel van de Groningse krimpgemeenten

- Bevolkingskrimp tot nu toe sterkst in N- en O-Groningen en Limburg stedelijk
- Toekomstige krimp daar ook naar verwachting het sterkst
- Zwakste schouders dragen zwaarste (toekomstige) lasten

- Krimp zeker niet alles bepalend voor voorzieningen en leefbaarheid, ook van belang:
  - Schaalvergroting
  - Veranderende consumentenvoorkeuren en –gedrag
  - Welvaartsontwikkeling
  - Maatschappelijke ontwikkelingen als individualisering

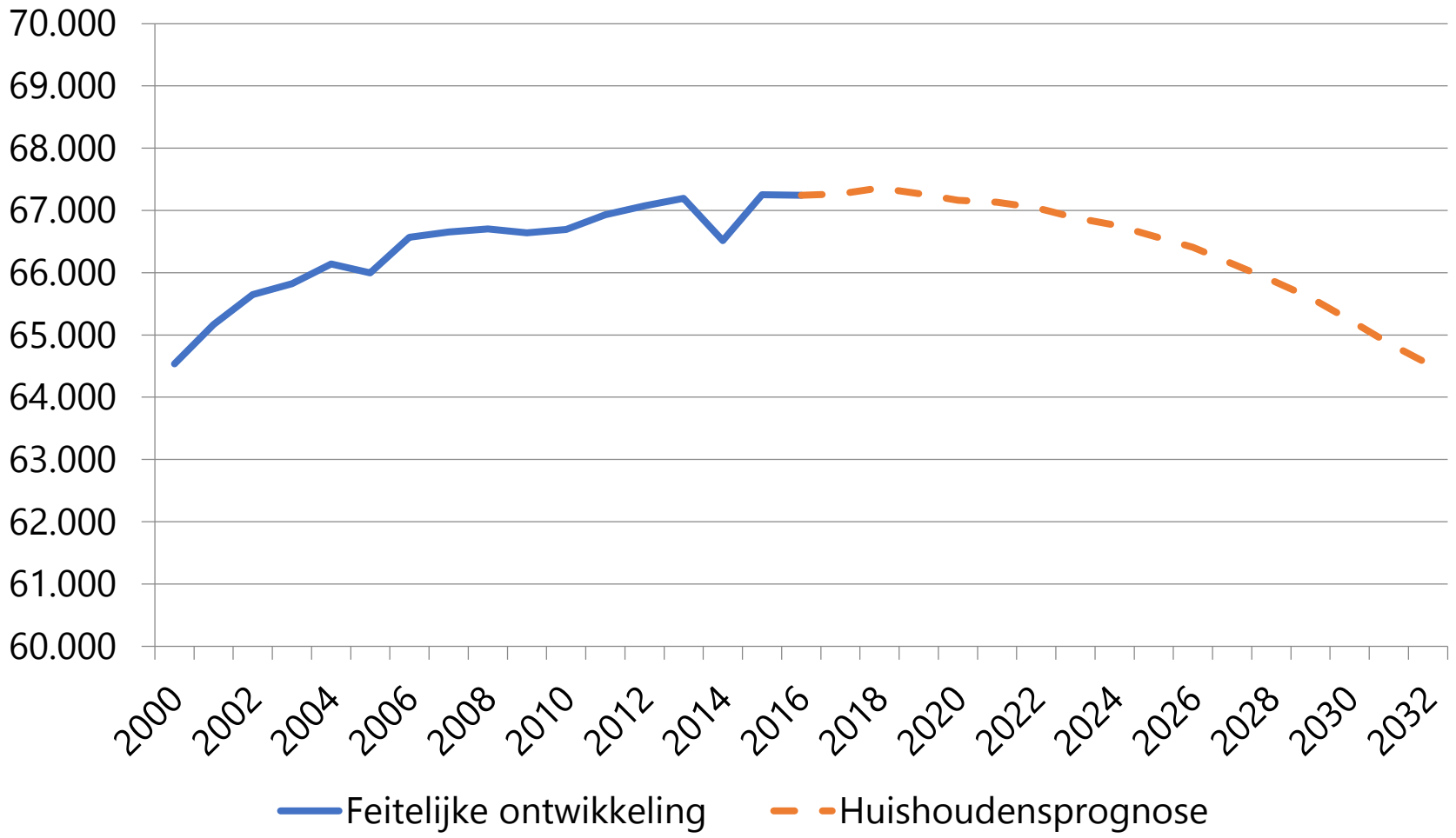
Ervaringen in Oost-Groningen en Zuid-Limburg

- Bart Gorter (Oost-Groningen)
- Jan Rademaker (Zuid-Limburg)

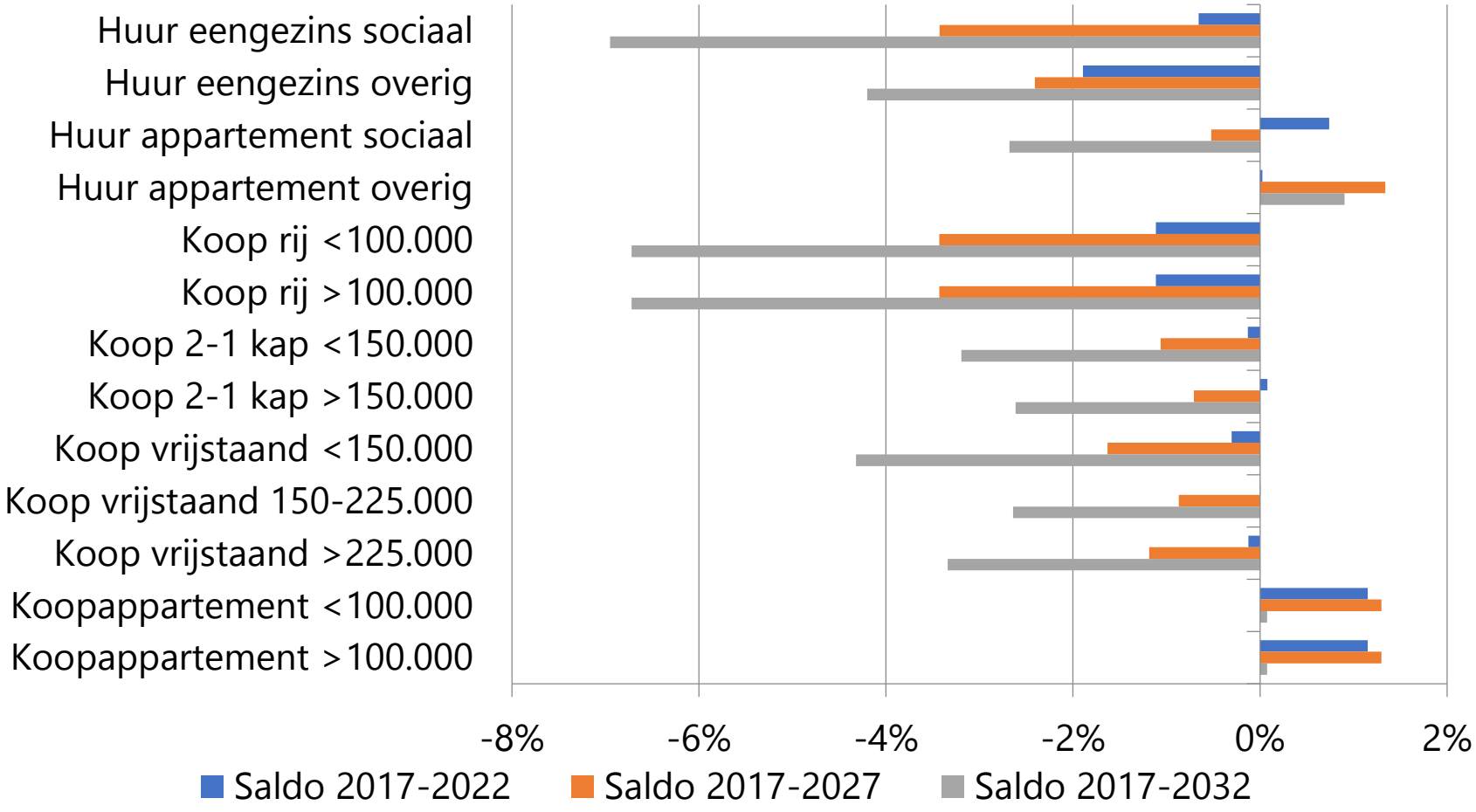
Bart Gorter

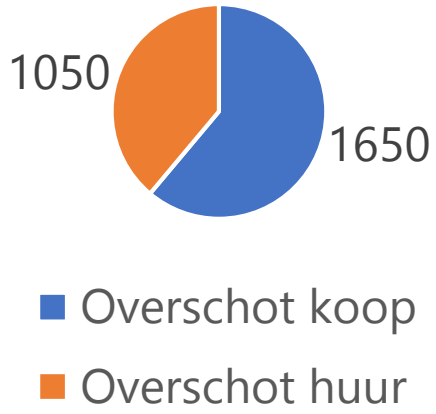
RWLP Oost Groningen

Woningmarktonderzoek

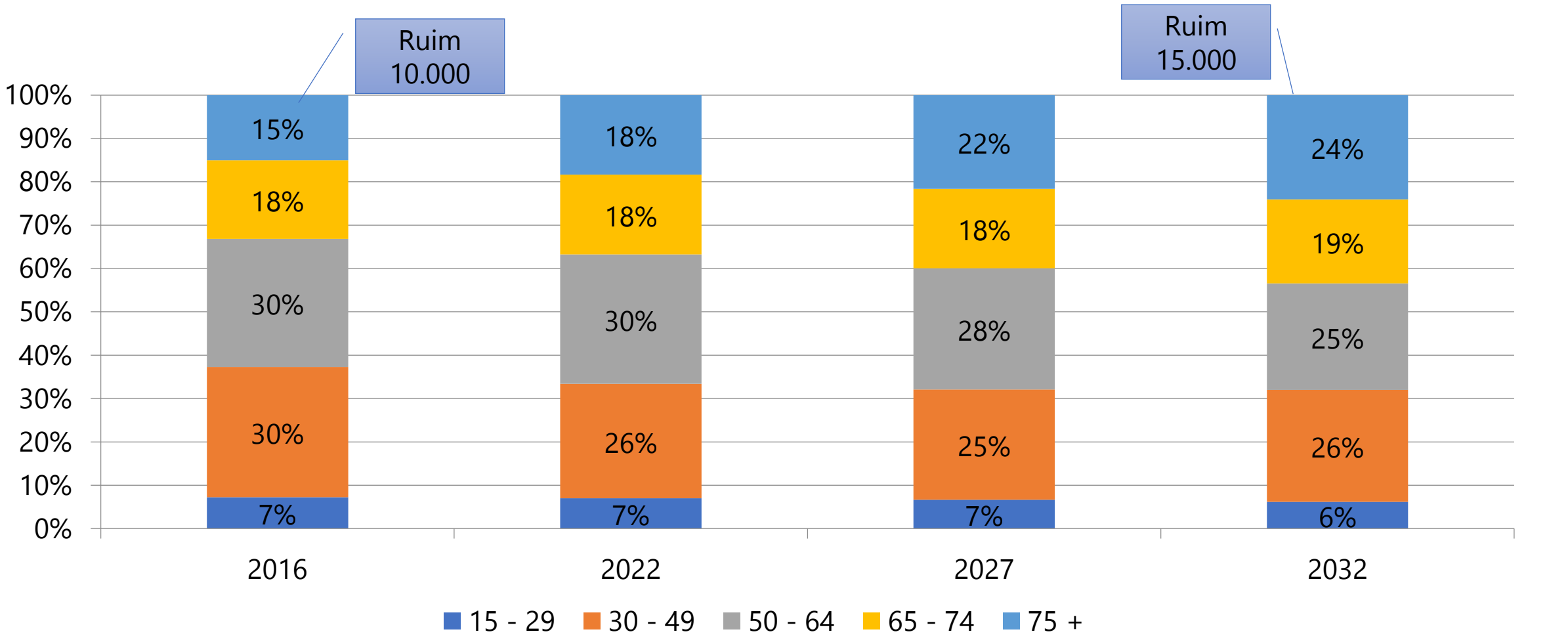

Woningmarktonderzoek

Woningmarktonderzoek

Rotte Kiezen

RWLP Oost Groningen

Incourante woningen

RWLP Oost Groningen

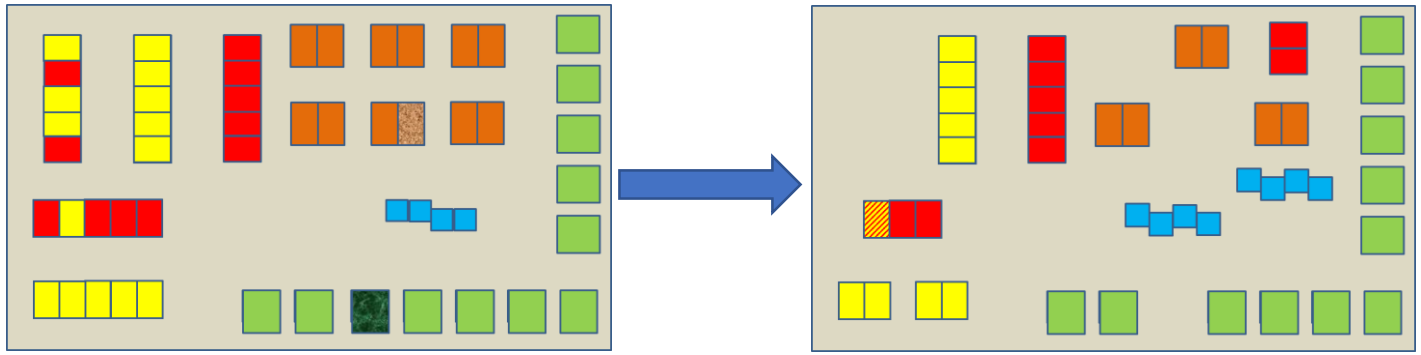

Gebiedsgericht

RWLP Oost Groningen

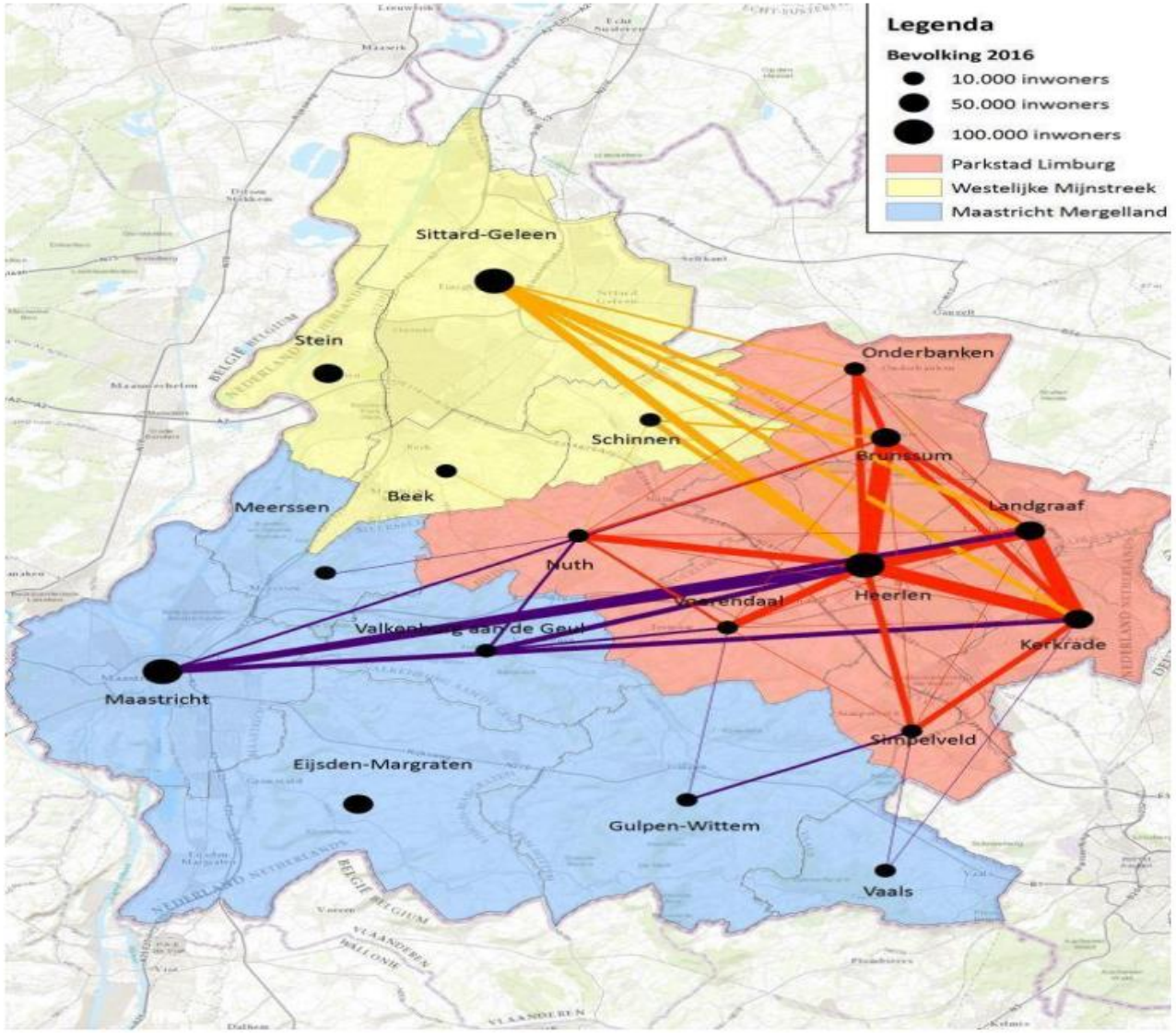
Hoe moet het dorp er in 2032 uitzien?

Jan Rademaker

parkstad stadsregio limburg

Verhuisbewegingen – woonregio Parkstad / Zuid-Limburg

Woonbehoefte Parkstad tot 2028?

Doelgroepen (groei)	Kenmerken	Voorkeur woonmilieu	Inkomen	Aantal huishoudens
Suburbane Senioren	Alleenstaanden en stellen 65 jaar en ouder	Suburbaan	Laag	3.440 tot 3.490
Ruim(t)egenieters / zilveren rand	Alleenstaanden en stellen 65 jaar en ouder	Suburbaan	Midden en hoog	1.690 tot 1.740
Oudere eenvoud stedelijk	Alleenstaanden en stellen 65 jaar en ouder	Stedelijk	Laag	1.600 tot 1.650
Stedelijk genieten	Alleenstaanden en stellen 65 jaar en ouder	Stedelijk	Midden en hoog	450 tot 470
Landelijke luxe	Alleenstaanden en stellen 65 jaar en ouder	Landelijk	Midden en hoog	90 tot 100
Subtotaal				7.370 tot 7.420

Woonbehoefte Parkstad tot 2028?

Doelgroepen (krimp)	Kenmerken	Voorkeur woonmilieu	Inkomen	Aantal huishoudens
Woonerf Welgestelden	Alleenstaanden en stellen 35 - 64 jaar	Suburbaan	Midden en hoog	-2.365 tot -2.415
Jong geleerd, oud gedaan (voortbordurend op vroeg volwassen)	Alleenstaanden en stellen 35 - 64 jaar	Suburbaan	Laag	-1.675 tot -1.725
Ruimtezoekers voor de kinderen / Ruimte en Gemak	Gezinnen	Suburbaan	Hoog	-1.135 tot -1.185
KISS (klein inkomen, stedelijke setting)	Alleenstaanden en stellen 35 - 64 jaar	Stedelijk	Laag	-1.115 tot -1.165
Midlife, Mid-City				-975 tot -1.025
Subtotaal				11.260 tot -11.310

- Ondanks positieve berichtgeving nog steeds bevolkingsdaling
- De doelgroep '65+'ers' groeit
- De doelgroep '35 – 64 jarigen' krimpt

= vraag naar (levensloopbestendige) huurwoningen
= overschotten in de koopsector

Wat kopen 70+'ers?

Vooral appartementen…

Maar ook andere woningtypen…

Wat kopen 70+'ers in Parkstad?

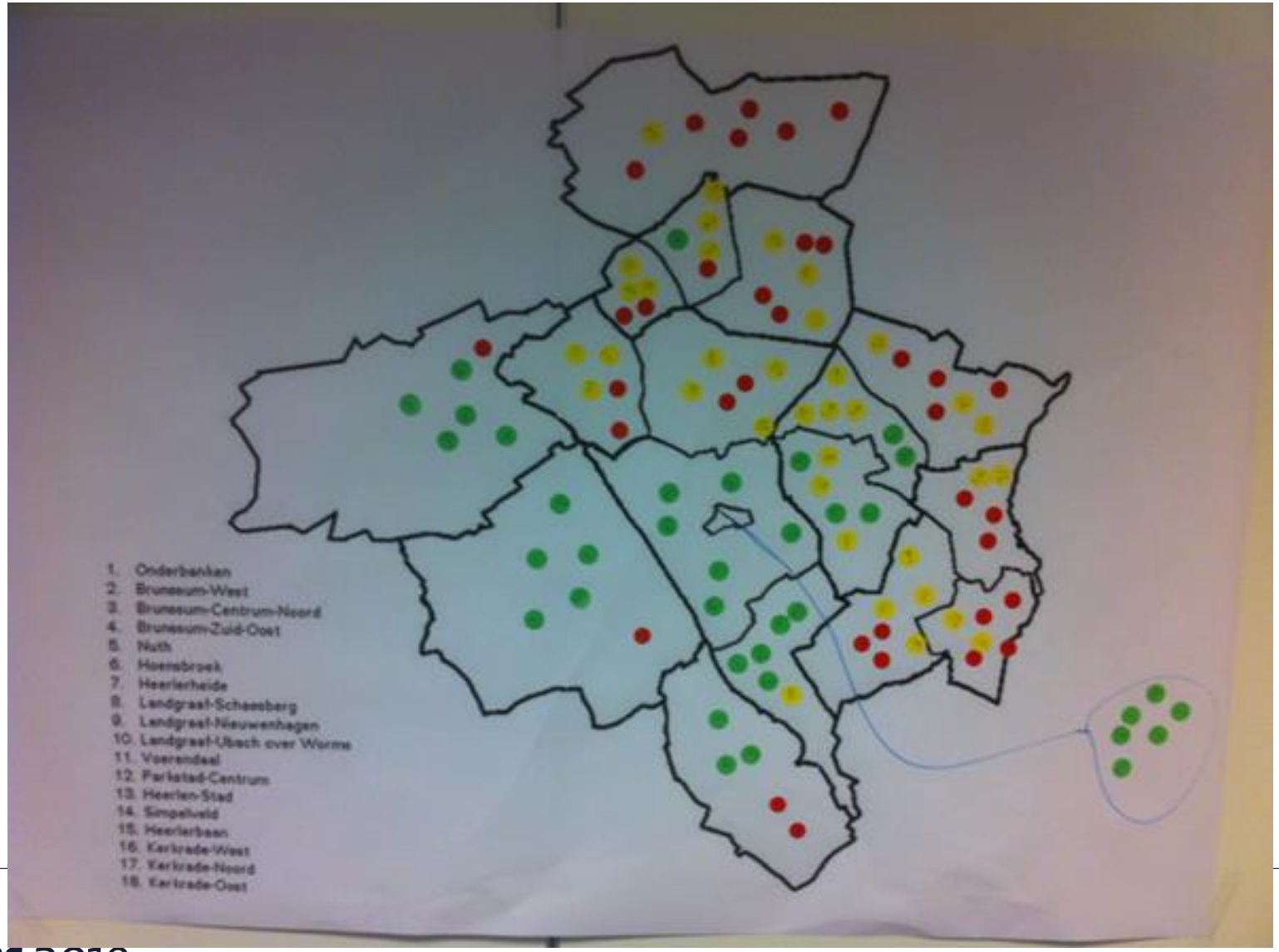
Aankopen van 70+'ers in Parkstad naar aankoopprijs en woningtype

	Vrijstaand	Twee-onder-een-kap	Hoekwoning	Tussenwoning	Appartement	Totaal
Minder dan €150.000	1%	3%	6%	12%	21%	43%
€150.000 tot €200.000	1%	2%	3%	5%	15%	26%
€200.000 tot €250.000	2%	2%	2%	3%	8%	16%
€250.000 tot €300.000	2%	1%	0%	1%	3%	7%
Meer dan €300.000	3%	0%	0%	1%	3%	8%
Totaal	9%	9%	10%	21%	51%	100%

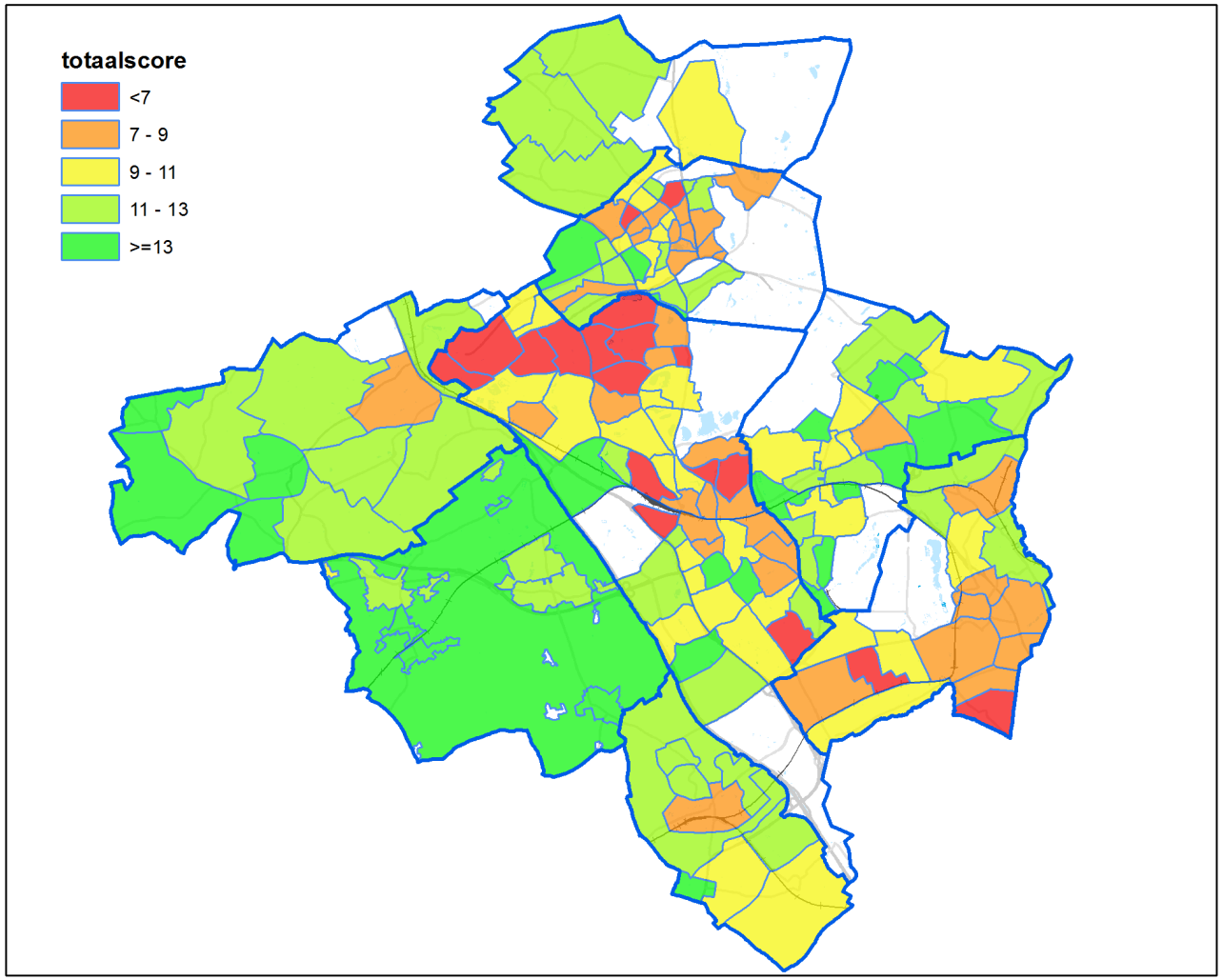
Aankopen van 70+'ers in Parkstad naar bouwjaar en woningtype

	Vrijstaand	Twee-onder-een-kap	Hoekwoning	Tussenwoning	Appartement	Totaal
Voor 1945	0%	1%	1%	3%	2%	8%
1945-1959	2%	2%	1%	2%	0%	7%
1960-1969	2%	2%	1%	3%	5%	14%
1970-1979	3%	2%	3%	4%	8%	20%
1980-1989	0%	0%	1%	4%	6%	11%
1990-1999	1%	1%	2%	4%	9%	16%
2000 en later	1%	1%	0%	2%	21%	24%
Totaal	9%	9%	10%	21%	51%	100%

Markttechnische aantrekkelijkheid Parkstad

Kaart Parkstad met gemiddelde RIGO score

Het harde leven in wijk met meeste eenzamen: 'Ik lig stijf in bed'

93 shares

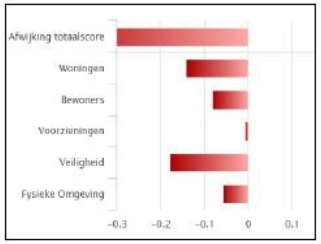
Rolduckerveld. Met een percentage van 30,1 procent van de bewoners die zich (zeer) ernstig eenzaam voelen, voert deze Kerkraadse de provinciale lijst met afstand aan. Dat blijkt uit cijfers van de GGD Zuid-Limburg. We peilden de stemming en zochten de eenzamen.

Sfeerbeeld

Wonen Limburg koopt Saffierflat in Heerlen

Wonen Limburg heeft de Saffierflat aan de Sittarderweg in Heerlen gekocht. Deze stond sinds afgelopen zomer volop in de aandacht vanwege de aanpak van lang aanhoudende overlast in de buurt. De koop en investering in de flat past binnen de probleemaanpak volgens de methode hartslag.

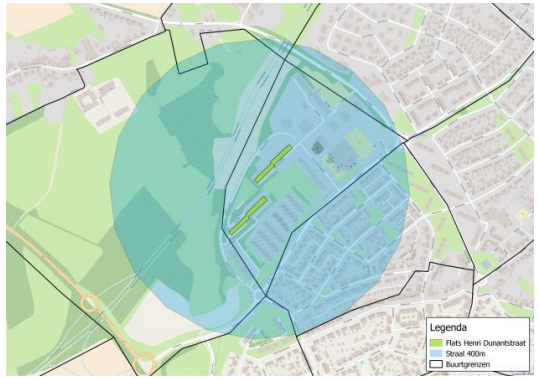
Na overleg bereikten gemeente Heerlen en Wonen Limburg overeenstemming over een volgende stap voor verbetering van de situatie. Sinds 30 november 2018 zijn we eigenaar van de Saffierflat. We zien het als onze maatschappelijke taak om te investeren in de veiligheid en leefbaarheid van buurten en wijken. Samen met de gemeente willen we een buurtsteunpunt realiseren in de flat, waarin ook andere maatschappelijke partners ondersteuning kunnen bieden aan bewoners en omwonenden. Verder hebben we in de toekomst plannen om de appartementen te verduurzamen en te renoveren, zodat ze een prettig en fijn thuis bieden aan de bewoners. We hebben de huurders van de flat intussen persoonlijk op de hoogte gebracht van de overname.

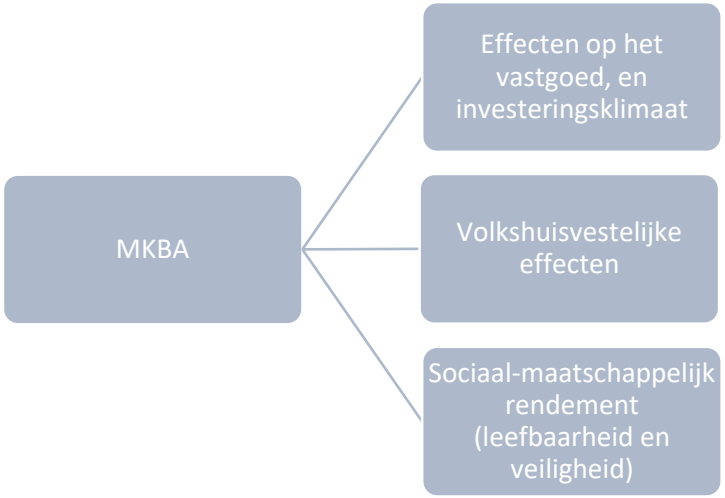

Methode hartslag

De flat was voor omwonenden al lang een doorn in het oog. Bewoners met uiteenlopende problemen, drugshandel en geschreeuw zorgden voor een situatie die onacceptabel was. Besloten werd de problematiek aan te pakken met de methode ‘hartslag’. Hierbij wordt harde handhaving gecombineerd met zorg voor mensen die het nodig hebben. En werken partijen als gemeente, politie en zorgpartners intensief samen. Na overleg met de omwonenden werd er hulp verleend, mensen aan een andere woning geholpen, en werd er gehandhaafd en enkele woningen gesloten. Door de intensieve aanpak werd het rustiger in en rond de flat. Het aantal klachten nam drastisch af. De aankoop van de flat door Wonen Limburg is een volgende stap in de verbetering van de situatie.

Maatschappelijke kosten t/m 2030 in de wijk

	Niet ingrijpen in woningvoorraad		Wel ingrijpen in woningvoorraad				
	Kosten (in € miljoen)	Aansluiting woningvoorraad	Verschil in kosten (in € miljoen)	Overheid	Vastgoed-eigenaar	Inwoners	Verschil in aansluiting woningvoorraad
Zonstraat, Kerkrade	42	Overschot aan meergezins- en koopwoningen, tekort aan eengezins- en huurwoningen	7,5	4,5	2	1	++
Parklaan, Nuth	10,5	Tekort aan meergezins- en een overschot aan eengezinswoningen	3	2	0,5	0,5	+
Henri Dunantstraat, Brunssum	32,5	Overschot aan meergezins- en koopwoningen, tekort aan eengezins- en huurwoningen	4,5	1,5	2,5	0,5	++

Brunssum-Noord

De optelling van de maatschappelijke kosten en baten in het nulscenario bedragen voor alle pijlers:

- -/- ***€32,5 miljoen negatief***, waarvan € 22,5 miljoen voor de overheid, € 3,5 miljoen voor vastgoedeigenaren en €6,5 miljoen voor inwoners van de wijk
- Overschot aan koopwoningen en meergezinswoningen in Brunssum-Noord
- Tekort aan huurwoningen en eengezinswoningen in Brunssum-Noord
- Minder gevarieerde bevolking, bewoners die vooruit gaan trekken weg
- Leefbaarheid gemiddeld 6% lager dan in Parkstad, veiligheid gemiddeld 2% lager dan in Parkstad

Discussie